

Handläggare
Kommunstyrelseförvaltningen
Soraya Green
Utredare
08-578 282 51
soraya.green@tyreso.se

Handlingstyp
Tjänsteskrivelse

Datum
2022-05-16

Mottagare
Kommunfullmäktige

Sida
1 (5)

Diarienummer
2022/BUN 0031
2022/KS 0134
2022/KS 0062

Svar på motion om att erbjuda pensionärer skollunch till självkostnadspris

Barn- och utbildningsförvaltningen

Cynthia Runefjärd
Kommundirektör

Elisabet Schultz
Förvaltningschef

Sammanfattning

Vänsterpartiet har lämnat in en motion om att erbjuda pensionärer skollunch till självkostnadspris. Barn- och utbildningsförvaltningen har i samråd med kommunala pensionärsrådet berett motionen och lämnar svar på vilka förutsättningar som finns i Tyresö att erbjuda skollunch.

Bakgrund

Vänsterpartisterna Inger Gemicioglu, Tina Rosén och Gunilla Andersson har lämnat in en motion om att erbjuda pensionärer skollunch till självkostnadspris. Motionärerna anser att förslaget skulle medföra många positiva effekter. Förutom att pensionärerna skulle få en näringsriktig lunch till förmånligt pris, skulle det berika det sociala livet och bryta äldres ensamhet och isolering genom kontakterna mellan pensionärer, skolpersonal och elever.

I motionen föreslås att inledningsvis erbjuda skollunch till självkostnadspris på någon eller några skolor. Om det faller väl ut kan erbjudandet utvidgas till att finnas vid minst en skola i varje kommunedel.

Kommunstyrelsen har remitterat motionen till barn- och utbildningsförvaltningen och kommunala pensionärsrådet för besvarande. Förvaltningen överlämnar nedan underlag inför beslut.

Beskrivning av ärendet

Förslaget att erbjuda pensionärer skollunch har behandlats i flera kommuner, med olika resultat. Några av de kommuner som valt att öppna skolmatsalarna för ålderspensionärer ser fördelar med minskat matsvinn, möten över generationsgränser och att bryta ensamheten bland äldre. Andra kommuner har valt att inte erbjuda skollunch till allmänheten med olika motiveringar. Exempelvis att det konkurrerar med det lokala näringslivet, trånga matsalar samt utmaningar kopplat till betalningssätt och säkerhet.

Vilka förutsättningar finns i Tyresö att erbjuda skollunch för externa?

Organisatoriska aspekter

Måltidsenheten på stöd- och servicekontoret som ansvarar för skolmåltider bedömer att flera skolkök har kapacitet att laga mat till fler matgäster än elever och personal. Däremot råder det platsbrist i flera av skolmatsalarna. Måltidsenheten bedömer att max tre skolor har en matsalssituation som möjliggör att erbjuda pensionärer att äta lunch på skolan.

Ur försäljnings- och redovisningssynpunkt rekommenderar inte ekonomiavdelningen att skolrestaurangerna sköter försäljningen. Det skulle vara såväl resurs- som tidskrävande att köpa in kassasystem, utbilda personal och ta fram rutiner för redovisning. En lösning, som även används i andra kommuner, är försäljning av lunchkuponger via kommunens bibliotek och Servicecenter som har kassasystem, varpå kravet om att kunna lämna kvitto uppfylls. Faktura är inget som rekommenderas då kringkostnaderna för fakturahantering vid låga belopp blir för höga. Det är heller inte lämpligt att använda swish på plats i skolmatsalen. Som betalningsmedel går swish att jämföra med kontanter och kontokort, således gäller reglerna i kassaregisterlagen.

Juridiska och säkerhetsmässiga aspekter

Självkostnadspriset för skollunch beräknas hamna på 45 kr. Det ska jämföras med kostnaden för pensionärslunch på Tyresös lokala restauranger som varierar mellan 90 och 120 kr.

Det finns en risk att pensionärslunch på skolan kommer innebära att kommunen, med skattemedel, konkurrerar med de lokala restaurangerna som aldrig kan erbjuda lunch för motsvarande kostnad.

Utifrån konkurrenslagstiftningen är det tveksamt om kommunen får erbjuda lunch till ett pris som ligger kraftigt under marknadspris, även om det finns andra kommuner som gör det. Risken är att erbjudandet om skollunch för pensionärer inte främjar det lokala näringslivet. I Tyresö fanns tidigare en möjlighet för kommunanställda (utöver skolpersonal) att äta lunch på skolorna till nedsatt pris. Denna möjlighet togs bort av ovan redovisade konkurrensmässiga skäl.

Tyresöbor har tidigare kunnat äta lunch i vård- och omsorgsboendets matsal, restaurang Utsikten, till en kostnad av 55 kr (2020 års pris). Verksamhetens erfarenhet är att efterfrågan varit relativt låg och att en återöppning efter coronapandemin inte har efterfrågats av allmänheten. I nuläget finns därför inget beslut att återinföra möjligheten. Erfarenheterna visar också att det funnits utmaningar med att förutse antal externa matgäster och därmed bemanna och planera för rätt antal portioner. En risk som nämnts är ökade kostnader om verksamheten måste utöka bemanningen vid behov av mer kassa- och restaurangpersonal. Fördelarna har varit att matsalen utnyttjas och att kommunens invånare haft ännu en restaurang att välja på.

Det kan ur en säkerhetssynpunkt finnas utmaningar med att öppna upp skolan för försäljning av mat till externa personer eftersom det underlättar för obehöriga att ta sig in och uppehålla sig i skolan. Slutligen kvarstår att lösa frågan om externa personer som vistas i skolans lokaler omfattas av kommunens försäkring om en olycka skulle inträffa.

Barn- och utbildningsförvaltningens kommentar

Att öppna upp skolmatsalar för äldre främjar möten mellan generationer och ökar förståelse och hänsyn mellan åldersgrupperna. Det överensstämmer med skolans läroplan som slår fast att skolan ska främja barnens förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse i andra människors situation.

Motionen att tillgängliggöra näringsrik och god skollunch till pensionärer är också i linje med Tyresö kommuns arbete för bättre folkhälsa. Studier visar att äldre ofta upplever sämre aptit men med sällskap ökar aptiten och ger en positiv effekt på välmående.

Enligt skollagen (2010:800) ansvarar rektorn för ordningen på skolan och bestämmer vem som får vistas där (5 kap. 5 §). Det kan också relateras till en ren kontroll- och ansvarsfråga vid händelse av t.ex. en brand på skolan. Personer som anställs, anlitas eller tas emot i skolan måste visa utdrag ur belastningsregistret för att skydda barn och unga mot övergrepp och grova brott (2 kap. 31 § skollagen). Ifall motionens utfall blir positiv bör därför en ytterligare trygghet- och säkerhetsprövning göras.

I flera skolor saknas praktiska möjligheter för att öppna upp för externa matgäster eftersom det varken finns plats eller tidsutrymme i skolmatsalarna. Eleverna har redan idag begränsade mattider och fler matgäster skulle ha en negativ inverkan på måltidssituationen.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget att erbjuda skollunch för pensionärer kan medföra administrativa och personella kostnader i samband med hantering av betalning, bokföring och beroende av betalningssätt. Det kan bli aktuellt att förstärka med ytterligare måltidspersonal beroende på antalet externa matgäster. Kostnaden för en heltidstjänst är 470 000 kronor per år och kan användas som ett riktmärke.

Måltidsenheten ansvarar för måltiderna inom skolan och får förskottsfinansiering från barn- och utbildningsförvaltningen baserat på antalet elever som ska äta. De extraportioner som behöver tillagas till externa matgäster kommer behöva finansieras av måltidsenheten i förväg, då intäkterna kommer in först vid försäljning. Om antalet planerade gäster inte överensstämmer med faktiska besökare kommer det generera extra kostnader för måltidsenheten i form av eventuell extrainsatt personal och överproduktion av mat. Det skulle inverka negativt på kommunens målsättning att aktivt arbeta med att minska matsvinnet i samtliga led (Måltidspolicy, dnr 2019/KS 0275).

Prövning av barnets bästa

Barnkonventionens artikel tre stipulerar att barnets bästa ska komma först vid alla beslut som rör barnet. Att göra det möjligt för pensionärer att äta lunch i skolmatsalar resulterar i en direkt förändring för barnen som äter i skolan.

Enligt skollagen och FN:s konvention om barnets rättigheter artikel 26 och 27 har barn och elever rätt till en trygg och säker miljö. När externa personer får ökade möjligheter att vistas och uppehålla sig i skolans lokaler kan det underlätta för obehöriga att ta sig in vilket kan försvåra att praktiskt och resursmässigt upprätthålla en trygg och säker miljö. Ur säkerhetssynpunkt kan förslaget därför resultera i en negativ inverkan på elever.

Skolan ska bidra till att barn utvecklas och får förståelse och respekt för andra människor i enlighet med artikel 29 i barnkonventionen. Att välkomna pensionärer till skolmatsalar kan bidra till ökat socialt utbyte mellan barn och äldre samt resultera i att barn får en positivare attityd till äldre och åldrande. Förslaget kan också öka barnens tillgång till vuxna förebilder.

Ovanstående är en kortare genomlysning av barnets bästa, om motionen bifalls bör en mer omfattande prövning genomföras där även barn tillfrågas.

Ärendets beredning

Barn- och utbildningsförvaltningen har berett motionssvaret med måltidsenheten, ekonomistaben och näringslivschef vars synpunkter integrerats i skrivelsen. Även kommunala pensionärsrådet (KPR) har fått möjlighet att yttra sig i frågan. KPR ser positivt på motionsförslaget utifrån ett folkhälsoperspektiv då förbättrad pensionärshälsa kan vara en potentiell följd. Ärendet har även samberetts med kommunstyrelseförvaltningens ledningsgrupp

Bilagor

- Motion (V), Kommunfullmäktige 25 november 2021 *Erbjud pensionärer skollunch till självkostnadspris!*
- Yttrande från kommunala pensionärsrådet, *Skolmåltider- motion från vänsterpartiet i Tyresö. Dnr 2022/KS 0134*